

ДО ПИТАНЬ СТАНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ В УКРАЇНІ

Корольчук О. Л.

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри соціальної та гуманітарної політики
Національної академії державного управління
при Президентові України
м. Київ, Україна*

У сучасному світі не можна недооцінювати розмір та різноманітність існуючих загроз: від щоденних техногенних катастроф, економічних і соціальних криз, кібернетичних атак і терористичних актів до стихійних лих, змін клімату тощо. У той же час, як інформують дані Організації економічного співробітництва і розвитку, неухильно зростає частота також їх поєднань, витрат на подолання негативних наслідків і втрат і обмеженість інвестицій у зменшення ризиків настання загроз. Паралельно спостерігається зростання вразливості найціннішого потенціалу – людей, націй, людства.

Загрози сучасного світу, природні та антропогенні, однаково справляють серйозний ризик для національного росту і стабільності в будь-якій країні. Це стимулює зростання потреби в продуманому і своєчасному реагуванні державного управління для ефективного відновлення після настання ризиків/загроз, надзвичайних подій.

До основних загрозливих, негативних наслідків трансформацій в Україні відносять:

- недосконалість інфраструктури, економічні диспропорції, нестабільність і перевантаженість економічної та соціо-гуманітарної сфер;
- дискоординованість політик, розрізненість рішень і практики;
- непослідовність прийняття і виконання управлінських рішень, відповідно, неефективність;
- неспроможність багатьох сфер ефективно функціонувати, забезпечуючи життєдіяльність держави – як результат пролонгованих на роки, багаторазово перенаправлених і незавершених трансформацій;
- складність демосоціальної ситуації, у т.ч. постаріння населення, погіршення показників здоров'я, репродукції, збідніння населення, зростання соціальних диспропорцій тощо;
- зростання еміграції інтелектуального і трудового потенціалу країни.

Ситуацію обтяжують бойові події на Сході країни, проведення операції Об'єднаних сил, що у свою чергу призводить до:

- зростання вимушеного міграційного руху населення і розширення контингенту двох проблемних соціальних груп: внутрішньо переміщених осіб та учасників бойових дій;
- руйнування інфраструктури та територій;
- появи нових проблем зі здоров'ям українців, пов'язаних з бойовими пораненнями та з наступними проблемами психічного здоров'я, як учасників бойових дій, так і людей, які перебувають тимчасово або постійно в зоні ведення операції Об'єднаних сил – відповідно, зростання кількості залежностей від алкоголю, наркотиків та асоціальної поведінки;
- все це впливає на накал соціального клімату, агресивізацію суспільства, і т.п.

Така ситуація формує вразливість держави і нації, знижуючи потенціал стійкості країни до ризиків / загроз.

Сьогодні, більше, ніж будь-коли, існує потреба у розгляді, науковому пошуку та обґрунтуванні управлінських рішень з питань збереження і поліпшення життєздатності та перспективного розвитку України. Однією з найважливіших завдань є забезпечення такого стану, щоб економічна стабільність, природні ресурси, соціальна структура і населення України витримали будь-які небезпеки, загрози, країна була збереженою і нація мала змогу ефективно розвиватися для майбутніх поколінь.

Головний стратегічний шлях перспективного розвитку та процвітання для України сьогодні, ми переконані, зі значним потенціалом, – це шлях формування публічного управління з використанням

парадигми національної резильєнтності, що підтверджено неодноразово світовим досвідом. Більшість лідерів світу на всіх рівнях усвідомлюють важливість розвитку теорії і практики формування національної резильєнтності – як внутрішньої здатності системи корегувати своє функціонування до, під час та/або після настання загроз, як здатність витримати необхідну напругу, провести необхідні відновлюючі заходи тощо – її наукової обґрунтованості, необхідність її вивчення, формування та постійного удосконалення, посилення за допомогою вірних рішень, заходів, активних інвестицій тощо. Політичне співтовариство багатьох країн світу вже прийняло парадигму національної резильєнтності, як один з основних принципів для формування національної безпеки. Мета такої політики чітка і прагматична: якщо території і люди в державі матимуть можливості для підвищення національної резильєнтності, то вони, а разом з ними і вся країна, зможуть ефективно протистояти загрозам і відновитися якісно швидше, ніж у разі, якщо розвитком національної резильєнтності не піклуватися, не інвестувати в неї або робити це на недостатньому рівні.

У світі вже є хороші розробки початкових етапів розвитку національної резильєнтності – сформовано теоретичну базу, визначено головні поняття, хоча, єдиної думки щодо визначення резильєнтності у світі сьогодні все ще не існує, розроблені і впроваджуються на різних рівнях набори політик, практик і рішень, що впливають на її формування та удосконалення, впроваджуються на спеціальній основі (безпека держави, запобігання і зменшення наслідків стихійних лих, впливу антропогенних загроз, стійкість систем та інституцій і т.п.) з обов'язковим набором спеціальних даних, інформаційним забезпеченням, координацією і співробітництвом організацій, територій, органів влади та громадянського суспільства тощо.

Сьогодні в Україні немає спільного бачення і координаційної стратегії з формування та забезпечення національної резильєнтності – ця проблема тільки входить до переліку важливих політичних рішень. Наробки формування даної парадигми ми бачимо у стратегічних державних Програмах, що були та діють, наприклад, «Здоров'я Нації» (пріоритет – зміцнення здоров'я нації, збереження працездатності, поліпшення демографічної ситуації, профілактика постаріння тощо), «Україна – заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (пріоритет – відновлення і модернізація економіки, підвищення конкурентоспроможності країни тощо), «Стратегія сталого розвитку «Україна–2020» (пріоритет – досягнення європейських стандартів життя, членство в Європейському Союзі; сталий розвиток країни; безпека держави, бізнесу і громадян; відповідальність і

справедливість; гордість за Україну в Європі та світі; суспільний договір між владою, бізнесом і громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності тощо), «План дій щодо впровадження оборонної реформи до 2020 р.» (пріоритет – забезпечення необхідного рівня бойової готовності, оборонних можливостей ефективного реагування на військово-політичні виклики національній безпеці та оперативної сумісності національних військових формувань з підрозділами збройних сил держав-членів НАТО та Європейського Союзу для підтримання миру і безпеки тощо).

Для України сьогодні, коли у світі противагою безпрецедентній глобалізації є безпрецедентна загроза з часто незрозумілими, непередбачуваними труднощами і наслідками, важливо застосувати концепт національної резильєнтності та розвивати її, як стратегічний імператив проспективного розвитку – складний, у багатьох напрямках та вартісний, але з величезним потенціалом для всебічного розвитку держави і нації майбутнього. Зусилля по створенню національної резильєнтності призведуть до захисту людського життя, забезпечення якості та ефективності соціально-економічних систем, у т.ч. в разі загроз, дозволять підвищити національну конкурентоспроможність і завоювати довіру міжнародної спільноти. Це забезпечить ефективне виконання найважливішого завдання – забезпечення продуктивного розвитку держави та нації в майбутньому, готових встояти і продовжувати розвиватися при будь-яких умовах, за будь-яких обставин.

Література:

1. Nuvayhid I., Summer 2006, the war in Levan: a lesson on social resilience / Nuvayhid I., Zurayuk H., Yamocez R., Kortas C. Glob Public Health. March 21, 2011.

2. Chandra A. Building social resilience to catastrophes: the way forward to strengthening the safety of national health / Chandra A., Acosta J., Stern S., Santa Monica, CA: RAND Corporation; 2010.

3. Chandra A. Understanding social resilience in the context of national health security: a review of the literature / Chandra A., Acosta J., Meredith L.S. Santa Monica, CA: RAND Corporation; 2010.

4. Norris FH. Social Resilience as a Metaphor, Theory, Capacity and Disaster Preparedness Strategy / Norris PF., Steitvens Sp., Pfefferbaum B., Viche KF., Pfefferbaum RL. 2008; 41(1-2): 127–150.

5. Kastleden M. Resilient thinking in defense of health / Kastleden M., MacKii M., Murray V., Leonardi J. J Public Health (Oxf) 2011; 33(3): 369–377.

6. Chandra A. Activation of community resilience: Los Angeles County Disaster Resilience Project / Chandra A., Williams M., Plowg A. et al. *Am J Public Health*. 2013; 103(7): 1181–1189.

7. Obama B. National Readiness / Directive on Presidential Policy / DPP-8. Washington, DC: White House; Available online at http://www.dhs.gov/xabout/laws/gc_1215444247124.shtm.

8. Hyogo Framework Program of Action for 2005-2015: building resilience at the level of states and communities. / Report presented at the World Conference on Disaster Risk Reduction; Kobe, Hyogo, Japan. January 18–22, 2005; Available online at <http://www.unisdr.org/2005/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Hyogo-framework-for-action-english.pdf>.

9. National Research Council. Resilience to natural disasters: a national imperative. Washington, DC: National Academy Press; 2012;

10. National Research Council. Increasing community resilience to natural disasters through public-private collaboration. Washington, DC: National Academy of Press; 2011.